

บทที่ 3 ประเภทของนโยบาย สาธารณะ

(อ.ธันยวัฒน์ รัตนลัก)

ประเภทของนโยบายสาธารณะ

- จำแนกตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของนโยบาย
- **Lowi** แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
  - นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulatory Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการกระจายทรัพยากร (Distributive Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ (Redistributive Policy)

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามกระบวนการกำหนดนโยบาย (1)
- **Sharkansky** แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
  - **ขั้นนโยบายสาธารณะ (Public Policy)**
  - **ขั้นผลผลิตนโยบาย (Policy Output)**
  - **ขั้นผลกระทบของนโยบาย (Policy Impact)**

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามกระบวนการกำหนดนโยบาย (2)
- **Yehezkel Dror** แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
  - **ขั้นการกำหนดนโยบายต้นแบบ (Metapolicy Making Stage)**
  - **ขั้นการกำหนดนโยบาย (Policy Making Stage)**
  - **ขั้นภายหลังการกำหนดนโยบาย (Post Policy Making Stage)**

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามขอบข่ายผลกระทบของนโยบาย
- **Easton** แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - นโยบายที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้บังคับต่อบุคคล หรือกลุ่มโดยเฉพาะ
  - นโยบายที่มีผลกระทบ หรือบังคับใช้ต่อสมาชิกในสังคมทั้งหมด

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามลักษณะกิจกรรมหรือภารกิจสำคัญของรัฐบาล
- เป็นการพิจารณาถึงขอบเขตหรือลักษณะของกิจกรรมสำคัญที่ต้องปฏิบัติ

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามผลกระทบต่อสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้อง
- แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ
  - นโยบายกระจายผลประโยชน์
  - นโยบายจัดสรรผลประโยชน์ใหม่
  - นโยบายควบคุมพฤติกรรมของประชาชน
  - นโยบายการให้ประชาชนควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามเชิงสัญลักษณ์ของนโยบาย (เน้นเชิงวัตถุ – **Material Policy**)
- แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - นโยบายที่เน้นเชิงวัตถุ
  - นโยบายที่เน้นเชิงสัญลักษณ์

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามลักษณะของนโยบาย (เสรีนิยม – Liberal Policy /
อนุรักษนิยม – Conservative Policy)
- แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - นโยบายเชิงเสรีนิยม
  - นโยบายเชิงอนุรักษนิยม

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศ (Ripley & Franklin) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
- นโยบายภายในประเทศ (Domestic Policy) มี 4 ประเภท คือ
  - นโยบายกระจายความอยู่ดีกินดี (Distributive Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อจัดการผูกขาด (Competitive Regulatory Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค (Protective Regulatory Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการกระจายความเท่าเทียมกันในสังคม (Redistributive Policy)

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- นโยบายด้านการต่างประเทศและการป้องกันประเทศ (Foreign & Defense Policy) มี 3 ประเภท คือ
  - นโยบายด้านการเสริมสร้างและพัฒนากำลังทหาร (Structural Policy)
  - นโยบายยุทธศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Strategies Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ระหว่างประเทศ (Crisis Policy)

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (สรุป)

■ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท

- นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulatory Policy)
- นโยบายเกี่ยวกับการกระจายทรัพยากร (Distributive Policy)
- นโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ (Redistributive Policy)
- นโยบายส่งเสริมศีลธรรมอันดีของประชาชน (Ethics Policy)

วงจรชีวิต/ขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ

ขั้นตอนการแก้ไขปัญหา (Phases of applied problem-solving)	ขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ (Stages in policy cycle)
1. การรับรู้ปัญหา (Problem recognition)	1. การกำหนดระเบียบวาระ (Agenda-setting)
2. ข้อเสนอทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา (Proposal of solution)	2. การกำหนดนโยบาย (Policy formulation)
3. การเลือกทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา (Choice of solution)	3. การตัดสินใจเลือกแนวทาง (Decision-making)
4. การนำทางเลือกไปแก้ไขปัญหา (Putting solution into effect)	4. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy implementation)
5. การติดตามผลการแก้ไขปัญหา (Monitoring results)	5. การประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation)

ประเภทของนโยบายสาธารณะ

(ศ.ดร.สมบัติ ชำรงชัยวงศ์)

- นโยบายมุ่งเน้นขอบเขตเฉพาะด้านและนโยบายมุ่งเน้นสถาบันที่กำหนดคนโยบาย
- นโยบายมุ่งเน้นเนื้อหาสาระและนโยบายมุ่งเน้นขั้นตอนการปฏิบัติ
- นโยบายมุ่งเน้นการควบคุมกำกับโดยรัฐและนโยบายมุ่งเน้นการควบคุมกำกับตนเอง
- นโยบายมุ่งเน้นการกระจายผลประโยชน์และนโยบายมุ่งเน้นการกระจายความเป็นธรรม
- นโยบายมุ่งเน้นวัตถุนิยมและนโยบายมุ่งเน้นเชิงสัญลักษณ์
- นโยบายมุ่งเน้นเสรีนิยมและนโยบายมุ่งเน้นอนุรักษนิยม
- นโยบายมุ่งเน้นลักษณะสินค้าสาธารณะและนโยบายมุ่งเน้นลักษณะสินค้าเอกชน

นโยบายมุ่งเน้นขอบเขตเฉพาะด้านและนโยบายมุ่งเน้นสถาบันที่กำหนดคนโยบาย

- นโยบายมุ่งเน้นขอบเขตเฉพาะด้าน (ดูตัวอย่างนโยบายรัฐบาลปี 2539 – นโยบายรัฐบาล 11 ด้าน / นโยบายฯ ปี 2550)
  - ความครอบคลุมนโยบาย
  - ความชัดเจนของมาตรการในนโยบายแต่ละด้าน
  - การแสดงเจตจำนงในการปฏิบัติ
  - มีองค์การรับผิดชอบการปฏิบัตินโยบายโดยตรง

■ นโยบายมุ่งเน้นสถาบันที่กำหนดนโยบาย

□ สถาบันนิติบัญญัติ (พรบ.)

- มีผลบังคับใช้โดยนิตินัย — มีผู้รับผิดชอบ
- การละเมิดกฎหมายเป็นความผิด
- มีความมั่นคงถาวร — ใช้จนกว่าจะแก้ไขหรือยกเลิก
- ผลการพิจารณากระทบต่อรัฐบาล — เห็นชอบ/ไม่เห็นชอบ = อยู่/ไม่อยู่

□ สถาบันบริหาร

□ สถาบันตุลาการ

นโยบายมุ่งเน้นเนื้อหาสาระและนโยบายมุ่งเน้น ขั้นตอนการปฏิบัติ

- นโยบายมุ่งเน้นเนื้อหาสาระ — เกี่ยวข้องกับสิ่งที่รัฐบาลกำลังจะทำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน / ต้นทุน-ผลประโยชน์ / ความได้เปรียบ-เสียเปรียบ เช่น นโยบายการสร้างทางด่วน การสร้างเขื่อน
- นโยบายมุ่งเน้นขั้นตอนการปฏิบัติ — วิธีการดำเนินนโยบายว่าจะทำอย่างไร / ผู้ดำเนินการหรือผู้รับผิดชอบคือใคร / กระบวนการ ขั้นตอนปฏิบัติ เช่น นโยบายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

นโยบายมุ่งเน้นการควบคุมกำกับ โดยรัฐและนโยบายมุ่งเน้นการควบคุมกำกับตนเอง

- นโยบายมุ่งเน้นการควบคุมกำกับโดยรัฐ — มุ่งเน้นกำหนดข้อจำกัดเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม/ลดเสรีภาพ เช่น การควบคุมอาวุธ การกำหนดให้ผู้ขับขี่จักรยานยนต์ต้องสวมหมวกนิรภัย
- นโยบายมุ่งเน้นการควบคุมกำกับตนเอง — มุ่งเน้นกำหนดข้อจำกัดเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ส่งเสริมการปกป้องผลประโยชน์และความรับผิดชอบของกลุ่ม เช่น พรบ.ทนายความ

นโยบายมุ่งเน้นการกระจายผลประโยชน์และนโยบายมุ่งเน้นการกระจายความเป็นธรรม

- นโยบายมุ่งเน้นการกระจายผลประโยชน์ — จัดสรรบริการหรือผลประโยชน์ให้กับประชาชนบางส่วนโดยเฉพาะ (จำนวนมากหรือน้อย) เช่น ลดภาษีให้กับผู้ที่กู้ยืมเงินซื้อบ้าน การสนับสนุนราคาผลิตผลทางการเกษตร การแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน (58 แห่ง)
- นโยบายมุ่งเน้นการกระจายความเป็นธรรม — รัฐบาลพยายามจัดสรรความมั่งคั่ง รายได้ สิทธิต่างๆ แก่ประชาชน (ที่เสียเปรียบ) / อาจทำให้เกิดความขัดแย้งของกลุ่มคน เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี การตั้ง ธกส.

นโยบายมุ่งเน้นเชิงวัตถุประสงค์และนโยบายมุ่งเน้นเชิงสัญลักษณ์

- นโยบายมุ่งเน้นเชิงวัตถุประสงค์ — เกิดการจัดหาทรัพยากร/อำนาจให้กับกลุ่มบุคคลต่างๆ ทำให้เกิดข้อเสียเปรียบกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ เช่น การช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบอุทกภัย การปรับปรุงชุมชนแออัด
- นโยบายมุ่งเน้นเชิงสัญลักษณ์ — มุ่งเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจแก่ประชาชน เกี่ยวกับความรักชาติ สันติภาพ ความเป็นธรรมทางสังคม เช่น การรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย

นโยบายมุ่งเน้นเสรีนิยมและนโยบายมุ่งเน้นอนุรักษนิยม

- นโยบายมุ่งเน้นเสรีนิยม — ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่สังคมสมัยใหม่ มุ่งเน้นความเสมอภาค ขจัดความยากจน ยกระดับการศึกษาลดการผูกเอาเปรียบ เปิดเสรีข่าวสารเพื่อสามารถตรวจสอบการทำงาน ขจัดการผูกขาด เปิดเสรีทางการเงินและโทรคมนาคม เช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น

- นโยบายมุ่งเน้นอนุรักษ์นิยม — มักอยู่ในชนชั้นนำที่คิดว่าสิ่งที่มีอยู่ดีแล้ว การเปลี่ยนแปลงต้องค่อยๆทำ มีแนวโน้มเสนอนโยบายเพื่อรักษาผลประโยชน์กลุ่ม ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆที่ทำให้กลุ่มเสียประโยชน์หรืออภิสัทธี ต่างขั้วกับเสรีนิยม เช่น การตั้งรัฐวิสาหกิจเพื่อผูกขาดสินค้า/บริการบางประเภท รวมศูนย์อำนาจการเมืองการปกครอง และการบริหาร การเกณฑ์ทหาร

นโยบายมุ่งเน้นลักษณะสินค้าสาธารณะและนโยบายมุ่งเน้นลักษณะสินค้าเอกชน

- นโยบายมุ่งเน้นลักษณะสินค้าสาธารณะ — ไม่สามารถแบ่งแยกกลุ่มผู้รับประโยชน์ได้ เมื่อจัดสรรสินค้า/บริการแล้วทุกคนได้ประโยชน์ เช่น การคุ้มครองความปลอดภัยจากนโยบายการป้องกันประเทศ
- นโยบายมุ่งเน้นลักษณะสินค้าเอกชน - แบ่งแยกกลุ่มผู้รับประโยชน์ได้ สามารถเก็บค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับประโยชน์จากผู้รับ สินค้า/บริการของรัฐ บางประเภทจัดอยู่ในสินค้าเอกชน เช่น การเก็บขยะของเทศบาล บริการไปรษณีย์โทรเลข การประกันสังคม การเคหะสงเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- ชันยวัฒน์ รัตนศักดิ์. 2546. นโยบายสาธารณะ. เชียงใหม่. คณิงนิจการพิมพ์. (บทที่ 1 : 8-13)
- สมบัติ ชำรงชญวงศ์. 2549. นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. กรุงเทพฯ. เสมาธรรม. (บทที่ 4 : 151-193)